

Oponentský posudok na dizertačnú prácu

Názov práce: Vliv vybraných charakteristik firem zapojených do globálních produkčních sítí na jejich ekonomickou výkonnost

Autor: Mgr. Zuzana Holická

Vedúci: prof. RNDr. Jiří Blažek, Ph.D.

Oponent: prof. RNDr. Pavol Korec, CSc.

Posudzovaná dizertačná práca je predložená formou komentovaného súboru štyroch odborných článkov, ktoré sa sústreďujú na poznanie vplyvu zapojenia firiem do globálnych produkčných sietí na ich ekonomické výsledky a následne na regionálny rozvoj, ktorý autorka vzťahuje k pojmu „udržanej hodnoty“.

Aktuálnosť zvolenej témy. Dizertačná práca Mgr. Zuzany Holickej je venovaná téme, ktorá je už takmer 30 rokov aktuálnou teoreticko-metodologickou otázkou českej sociálnej geografie a regionálneho rozvoja, ako aj ďalších ekonomicky a regionálne orientovaných vied, predovšetkým ekonómie, politológie i iných. Pochopiteľne je to téma, ktorá púta veľkú pozornosť aj v spoločenskej praxi. Od vypuknutia pandémie Covid-19 v roku 2020 a začiatku agresie Ruska na Ukrajinu vo februári 2022, ako aj v dôsledku klimatickej zmeny a nástupu umelej inteligencie, sa stalo poskytnutie poznatkov k uvedenej problematike mimoriadne dôležité. V dizertačnej práci je dôležitý aj fakt, že autorka sa venuje v Česku málo študovanej problematike „medzisektorového upgradingu“, ktorý možno považovať v súčasnom turbulentnom období za kľúčový fenomén zlepšenia pozície firmy v globálnej organizácii výroby a zlepšenia jej ekonomických výsledkov. Predstavená výskumná téma je v kontexte výraznej integrácie českého priemyslu do globálnej ekonomiky, ako aj v súvislosti s faktom, že firmy v Česku pôsobia skôr na pozíciách dodávateľov nižších rádov, veľmi aktuálna.

Autorka si v súvislosti s uvedeným zameraním výskumu štyri nasledujúce výskumné otázky:

- (1) Akú úlohu hrá zapojenie či nezapojenie firiem do globálnych produkčných sietí na hodnotu vytvorenú a hodnotu udržanú?
- (2) Platí pre firmy predpoklad, že čím vyššia je pozícia firmy v dodávateľskom reťazci, tým vyššia je jej hodnota vytvorená a súčasne hodnota udržaná?
- (3) Ktorá z kvalitatívnych charakteristík firiem má najväčší vplyv na hodnotu vytvorenú a hodnotu udržanú?
- (4) Aké sú hlavné motívy, prínosy a úskalia medzisektorového upgradingu v českých firmách? Aké podoby medzisektorového upgradingu v realite prebiehajú?

Odpovede na tieto výskumné otázky predkladá autorka dizertácie v týchto štyroch publikovaných prácach (štvrtá práca je pokročilom štádiu recenzného konania):

1. BLAŽEK, J., BĚLOHRADSKÝ, A., HOLICKÁ Z. (2021): The role of tier, ownership and size of companies in value creation and capture, *European Planning Studies*, 29:11, 2101-2120, DOI:10.1080/09654313.2021.1889991. *Autorský podiel 20 %*

2. BLAŽEK, J., HOLICKÁ, Z. (2022): Value capture by companies of different ownership, tier, size, and distance to market: A cross-sectoral analysis, *Area*, 54:4, 521-665, DOI: 10.1111/area.12819. *Autorský podiel 40 %*
3. HOLICKÁ, Z., BLAŽEK, J. (2023): Tvorba a udrženie hodnoty 300 najväčšími spoločnosťami v Česku: jakou roli hraje pozice v globálnych produkčných sítich? *Geografie*, 128, 1, 75–101, DOI:org/10.37040/geografie.2023.003. *Autorský podiel 60 %*
4. BLAŽEK, J., HOLICKÁ, Z.: Blindspot in Upgrading Research? Unpacking Inter-chain and Intersectoral Upgrading, prijato do recenzného řízení v *Review of International Political Economy*. *Autorský podiel 40 %*

Metodika a metódy spracovania témy dizertačnej práce. Na úvod treba upozorniť na tri skutočnosti, ktoré sú pri takomto zameraní výskumu dôležité. Autorka v metodike výskumu:

- a) Vychádza z dvoch prístupov vnímania reality, pozitivistického (v prvých troch priložených prácach) a hermeneutického (v štvrtej práci).
- b) Pri výskume vhodne používa kombináciu kvantitatívnych a kvalitatívnych metód.
- c) Pri hľadaní odpovedí na výskumné otázky je pri hodnotení firemných stratégií zrejmé prelínanie, resp. kombinácia konceptuálnych rámcov globálnych produkčných sietí (GPN) a regionálnych inovačných systémov (RIS).

Autorka použila v práci kombináciu širokej škály kvalitatívnych a kvantitatívnych (kanonická korelačná analýza, analýza rozptylu, korelačná analýza a iné) metód, ktoré jej umožnili získať komplexný pohľad na študované problémy. Použité metódy výskumu sú jednoznačne relevantné vo vzťahu k téme dizertačnej práce, ako aj k explicitne deklarovaným hlavným cieľom práce. Prvé tri uvedené články využívajú hlavne kvantitatívne metódy, pričom aj tu používa autorka rad detailných kvalitatívnych prístupov. Metodika štvrtej práce je založená na náročných kvalitatívnych metódach (moderovaná diskusia, pološtrukturované rozhovory a iné). Pozitívne treba hodnotiť aj získanie unikátnej rozsiahlej databázy pre výskum a jej prípravu pre korektnú aplikáciu kvantitatívnych metód.

Spracovanie problematiky vplyvu zapojenia firiem do globálnych produkčných sietí a ďalších faktorov podmieňujúcich ich hospodárske výsledky a následne vplyvu firiem na regionálny rozvoj metódami, kde sa využíva kombinácia kvantitatívnych a kvalitatívnych metód, predstavuje nielen teoreticko-metodologické obohatenie výskumu poznania vzťahu „pozícia firmy v globálnej produkčnej sieti – ekonomické výsledky – rozvoj regiónu“, ale je aj v súlade so súčasným trendom metodického prístupu k výskumu tejto problematiky.

Dosiahnuté výsledky. Súhrn poznatkov získaných v dizertačnej práci predstavuje obohatenie výskumných postupov a poznatkov pre geografický výskum zaoberajúci sa problematikou faktorov podmieňujúcich ekonomickú výkonnosť firiem a vplyvu firiem na rozvoj regiónov. Výsledky dosiahnuté v dizertačnej práci je vhodné hodnotiť v troch úrovniach. Prvou sú získané empirické výsledky ukazujúce vplyv jednotlivých faktorov na ekonomickú výkonnosť firiem a teda na výšku hodnoty vytvorenej a hodnoty udržanej. Druhou rovinou sú poznatky vyplývajúce z výsledkov urobeného výskumu pre spoločenskú prax. Nakoniec, treťou rovinou je vplyv urobeného výskumu na rozvoj teoreticko-metodickej bázy vednej disciplíny.

Hneď na začiatku hodnotenia výsledkov dizertačnej práce treba zdôrazniť, že autorka v plnom rozsahu zodpovedala všetky štyri uvedené výskumné otázky. Z empirických výsledkov je dôležité zistenie, že ekonomické výsledky firiem sú ovplyvnené výrazne multidimenzionálne, pričom jednostranný dôraz na súvislosť hospodárskych výsledkov firiem a ich pozície v hierarchii GPN môže byť zavádzajúci, čo platí hlavne v prípade firiem

pôsobiacich v rámci relatívne „ekonomicky malých štátoch“, akým je napr. aj Česko. Výsledky výskumu potvrdili, že realizácia vlastného výskumu a vývoja je kľúčovým faktorom, ktorý má popri viacerých ďalších prínosoch, aj štatisticky významný podiel na výšku hodnoty udržanej a svojím vplyvom na hospodárske výsledky firmy stojí nad rolou vlastníctva firmy, prípadne jej pozíciou v GPN. Výsledky výskumu vyúsťujú, okrem iných, aj do skúmania vplyvu medzisektorového upgradingu na ekonomickú výkonnosť a odolnosť firiem (udržanú hodnotu) pri ekonomických problémoch firmy a „externých šokoch“. Tento a podobné koncepty sú predmetom výskumu evolučne orientovanej ekonomickej geografie (EEG). Dôležitým výsledkom kvalitatívneho výskumu tohto výskumu je zistenie, že vedenie firiem, v kontexte zlepšenia hospodárskych výsledkov, považuje za hlavný prínos hlavne diverzifikáciu aktivít (medzisektorový upgrading), čím firmy zlepšujú svoju stabilitu, odolnosť a konkurencieschopnosť a pochopiteľne aj výšku udržanej hodnoty. Podľa autorky je zrejmé, že diverzifikácia aktivít je úspešnejšia, keď má firma dopredu dohodnutého odberateľa, prípadne ak existuje veľký záujem o nový produkt. Jedno z hlavných zistení výskumu je fakt, že ekonomickú výkonnosť firmy (hodnotu vytvorenú aj hodnotu udržanú), ktorá je dôležitá pre rozvoj regiónu, podmieňuje viac faktorov, ale dominantným faktorom je prítomnosť vedy a výskumu (VaV).

Empirické výsledky predloženej dizertačnej práce sú jednoznačne prínosom pre spoločenskú prax. Nakoniec, aplikovaný výskum je dôležitým cieľom vedeckého bádania na univerzitách. Autorka dizertačnej práce explicitne deklaruje, že veľmi dôležitou úlohou jej výskumu je ponúknuť spoločenskej praxi konkrétne odporúčania a to ako na národnej úrovni, tak aj na úrovni regionálnej, resp. krajskej. Výsledky predložených odborných článkov jasne ukazujú, že okrem dôslednej analýzy súčasného stavu sa autorka snaží o implikácie, navrhuje riešenia, pre koncepciu inovačných, priemyselných a aj regionálnych politík. Z výsledkov dizertačnej práce zreteľne vyplýva napr. potreba podporovať domáce spoločnosti operujúce mimo produkčných sietí, najmä firmy s prístupom na koncový trh. Táto skutočnosť môže mať pre stredne rozvinuté ekonomiky, akou je aj Česko, väčší prínos než stratégia zapojenia firiem do GPN v pozícii dodávateľov nižších rádov. Autorka dôrazne upozorňuje, že vzhľadom k viacerým novým globálnym výzvam (klimatické zmeny, geopolitický vývoj, umelá inteligencia i iné) budú firmy prinútené prehodnotiť nielen svoje výrobné portfólio, ale často aj miesta výroby. V tomto kontexte je v dizertačnej práci analyzovaný spomínaný medzisektorový upgrading, jedna z kľúčových stratégií firiem nielen v Česku, ale po celom svete.

V teoreticko-metodickej oblasti je potrebné za veľmi cenný prínos dizertačnej práce považovať viac skutočností. Za zvlášť dôležité považujem napr. objasnenie, zdôvodnenie a realizáciu použitých metodických postupov v prvých troch prácach, kde autorka využíva kombináciu kvantitatívnych metód a osobitné kvalitatívne postupy (analýza dokumentov, spracovanie textov, hodnotenie webových stránok firiem a iné), ktoré boli nevyhnutné pre zabezpečenie nevyhnutnej kontextualizácie metód výskumu. Takisto originálna vedecky korektná aplikácia náročných kvalitatívnych metód pri hodnotení medzisektorového upgradingu je prínosom pre výskum možností regionálneho rozvoja. Koncept medzisektorového upgradingu je kontexte ďalšieho výskumu veľmi perspektívna téma a stojí za zváženie kombinovať koncepty EEG s konceptmi GPN v podmienkach krajín strednej a východnej Európy (SVE). Za podnetnú z hľadiska prínosu v teoreticko-metodologickej oblasti považujem aj druhú kapitolu komentáru k publikovaným prácam, kde autorka predkladá teoretické východiská výskumu GPN a ich vplyvu na regionálny rozvoj. Z konceptov vysvetľujúcich dynamiku zapojenia firiem a regiónov do GPN zaujme pozornosť

venovaná sociálnemu upgradingu a aj trochu zanedbávanému environmentálnemu upgradingu.

Originalita a vedecký prínos. Dizertačná práca Mgr. Zuzany Holickej je originálna, pričom originalita predstavených výsledkov bola potvrdená aj publikovaním získaných poznatkov v renomovaných vedeckých časopisoch. V kontexte prínosu dizertačnej práce pre rozvoj vedy je možné spomenúť viac skutočností, napr. ukázanie konceptov prístupu k výskumu vplyvu zapojenia firiem do GPN na ich hospodárske výsledky (na hodnotu vytvorenú a hodnotu udržanú), demonštrovanie metodiky výskumu využitím kombinácie kvantitatívnych a kvalitatívnych metód, korektné interpretovanie získaných výsledkov a iných). Vedecký prínos dizertačnej práce možno jednoznačne považovať za významný.

Formálne spracovanie. Formálnu stránku dizertačnej práce je možné hodnotiť slovom vynikajúca. Komentár k štyrom publikovaným prácam je veľmi dobre štruktúrovaný, pričom oceniť treba najmä zaradenie a odborný obsah kapitol „Teoretické východiská výskumu globálnych produkčných sietí a ich dopadu na regionálny rozvoj“, „Metodický rámec“, „Zhrnutie publikovaných článkov“, „Spoločenská relevancia a možné implikácie pre dizajn priemyselných a inovačných politík“ a „Záverečné zhrnutia“. Komentár k publikovaným prácam je bez preklepov a pokiaľ to môžem ja posúdiť, aj bez gramatických chýb.

Záverečné hodnotenie. Pristupujúc k záverečnému hodnoteniu možno konštatovať, že dizertačná práca Mgr. Zuzany Holickej „Vliv vybraných charakteristik firiem zapojených do globálnych produkčných sietí na jejich ekonomickou výkonnost“ spracovala aktuálnu tému. Porovnaním formulovaných cieľov a výskumných otázok s výsledkami dizertácie konštatujem, že ciele dizertačnej práce boli splnené, použitím adekvátnych a korektné použitých metód výskumu a výskumné otázky boli zodpovedané v plnom rozsahu. Dizertačná práca predstavuje hodnotný príspevok k teórii a metodológii vedy a prináša rad výsledkov cenných aj pre spoločenskú prax. Na základe uvedených skutočností odporúčam predloženú dizertačnú prácu prijať na obhajobu a po úspešnom priebehu obhajoby navrhujem udeliť menovanej titul „philosophiae doctor“ (PhD.)

V priebehu obhajoby navrhujem diskusiu k nasledovným otázkam:

1. Akú úlohu má inštitucionálne prostredie, teda systémové podmienky, vrátane politickej reprezentácie štátu, miestnych lídrov, úrovne kvalít univerzít, korupcie a iných, pri hospodárskych výsledkoch firiem (na výšku hodnoty vytvorenej a hodnoty udržanej) a v konečnom dôsledku pri regionálnom rozvoji? Aké indikátory, resp. ukazovatele sa dajú využiť pri hodnotení tohto „mäkkého faktora“? Možno považovať podmienky inštitucionálneho prostredia za diferencujúci faktor pri vysvetľovaní zaostávania Slovenska za Českom?
2. Vedela by autorka povedať na základe doterajších poznatkov o medzisektorovom upgradingu firiem, v kontexte vplyvu nových globálnych výziev (najmä spomínané geopolitické zmeny, klimatická kríza, umelá inteligencia, migrácie a iné), aké opatrenia by mal vykonať/realizovať štát ako aktér, ktorý usmerňuje/reguluje regionálny rozvoj?

V Bratislave, 10.9.2024

prof. RNDr. Pavol Korec, CSc.